

ELOGI DE L'EDUCACIÓ LENTA

Joan Domènech Francesch,
joan.domenech.francesch@gmail.com

La meua reflexió sobre el temps a l'educació es fonamenta en dues grans qüestions. La primera és la concepció de l'escola com una institució educativa que, com a tal, manté una ambivalència amb la societat. Una ambivalència que es basa en entendre l'escola com una institució creada i sostinguda per la societat, construïda des d'una certa autonomia d'aquesta, però amb les finestres obertes cap a ella. L'escola desenvolupa en el seu currículum dos grans principis: aprendre a llegir i escriure el món, i ho ha de fer des d'aquesta autonomia independència que la configura com a institució.

La segona, és l'acceptació de que vivim una societat plenament accelerada. Una societat, en la qual el déu Kairos, el del temps necessari perquè les coses puguin esdevenir, ha estat arraconat premeditadament de les nostres vides quotidianes i de la majoria dels àmbits de la societat. L'imperi de Cronos s'ha imposat i el temps ha esdevingut una cotilla que ha empresonat i empresona el nostre benestar, la possibilitat de desenvolupar-nos qualitativament, el nostre creixement com a persones i, a la vegada, la necessitat de la nostra intervenció crítica en una societat amb una multiplicitat d'emergències socials, econòmiques, ecològiques; en definitiva, humanes.

Vivim una societat plenament accelerada

L'escola i l'educació no s'escapen d'aquesta colonització del deu Cronos.

El temps escolar ha esdevingut un temps accelerat, fragmentat, colonitzat i quantificat... i això ens ha portat de forma indefugible a una educació en què el saber està fragmentat i desconnectat entre ells, els currículums sobrecarregats i plens d'aprenentatges fets abans d'hora, el coneixement superficial i fugisser, el temps organitzat de forma vertical sense implicació de l'alumnat i l'escola enfocada a la recerca de resultats quantitatius només en alguns aspectes concrets dels seus aprenentatges.

En quin moment hem perdut de vista que el creixement personal de l'alumne és un creixement global, en el qual són tant importants les diferents disciplines del saber, com la seva actitud i implicació en els aprenentatges? On han quedat els principis de l'educació segons l'Informe Delors? On està la finalitat de construir

coneixements per a la vida? Quan hem deixat de pensar que l'educació és una eina carregada de futur i hem acceptat, de forma resignada, que només els escollits podran accedir als aprenentatges que els permetran una vida plena en una societat més desigual i injusta?

Quan hem deixat de pensar que l'educació és una eina carregada de futur

Vivim des de fa unes quantes dècades el fenomen del fracàs escolar. I davant de les xifres enquistades en les estadístiques oficials –abandonament, fracàs, coneixements no rellevants, crisi en la formació professionalitzadora, distància entre el món educatiu i el

productiu...- la resposta de la societat a través de l'acció dels seus governs i administracions, amb alguns matisos, és molt semblant: insistir en un model propi d'una societat que consolida amb l'educació la segregació social. I practicar una mena d'esquizofrènia permanent, en la qual el discurs general va en una direcció i les pràctiques en una molt diferent: Si els alumnes fracassen en matemàtiques, augmentarem el nombre d'hores que fan matemàtiques. Si tenen resultats deficitaris en anglès, hauran de fer més hores d'anglès o fer-lo com més aviat millor... i així successivament.

Canviem les formes, però el fons, el model educatiu, segueix sent, sovint, un model en la pràctica transmissiu que valora la resposta unívoca, el nivell estàndard, "l'alumne mitjà": una entel·lequia clàssica de l'educació més tradicional. I el principi que com *més i més aviat, millor*. I la societat és diversa, i l'alumnat també ho és, i les cultures, les formes de vida, els interessos i les necessitats, són diversos i rics i ens plantegen cada dia reptes nous als quals cal donar resposta. I si l'escola ha de respondre a les necessitats de tots i de tothom, necessitem un enfocament molt diferent.

L'educació lenta vol posar la mirada en el temps escolar i educatiu. I com aquesta mirada pot ser significativament decisiva per tal de

recuperar l'essència de l'educació, (aquella essència que va definir Kant, "l'educació ha de servir per a formar ciutadans lliures capaços de pensar per ells mateixos) i esdevingui un instrument per al creixement i el benestar de les persones.

L'educació lenta vol posar la mirada en el temps escolar i educatiu

I tot això ho ha de fer en el context social, cultural i econòmic del segle XXI. Sabent que el coneixement i la informació està a l'abast de totes les persones, al marge de l'escola formal. I que la globalització contextualitza en cada comunitat concreta uns problemes d'abast planetari, interconnectats profundament i als quals cal donar resposta si volem garantir, fins i tot, no solament el nostre benestar individual, sinó també la nostra supervivència com a espècie.

Avui tenim la sort que allò que van ser grans intuïcions de pedagogs i pedagogues del passat (Dewey, Montessori, Decroly, Freinet, etc.) se sostenen amb evidències científiques que ens diuen com els infants i els joves aprenen, quins són els contextos

organitzatius i d'aprenentatge més favorables per a aquesta educació. I ens ho diuen, a la vegada, amb un respecte profund a la idea de fragilitat i d'imprevisibilitat que l'educació representa com a activitat humana i cultural.

Pensar en el temps que es necessita per a cadascun dels nostres alumnes, pensar els diferents temps que necessiten per a aprendre, insistir en el temps d'alt rendiment educatiu, en la interrelació temporal de totes les àrees i disciplines per a l'aprenentatge, en la relació entre el temps de dintre i el de fóra l'escola... I entendre que tot aprenentatge, que s'ha de fer amb esforç, necessita prèviament trobar el sentit i el perquè... ens obliga a retornar a l'escola el temps de Kairos i començar a relativitzar el temps Cronos que ha colonitzat l'escola actual.

Segurament caldrà arribar a alguna mena de pacte entre Cronos i Kairos. Però tenim moltes evidències de que les coses importants succeeixen lentament. Els aprenentatges amb sentit necessiten tot el temps del món i, probablement, perduren al llarg de la vida. Introduir aquesta mirada té conseqüències en el dia a dia de les nostres escoles i en la cultura i el clima que s'hi viu. És un repte que ens obliga potser a anar contracorrent. Però és una finalitat que aprofundeix en la nostra professionalitat i també contribueix a que incorpori un ampli sentit cultural i polític.

Les coses importants succeeixen lentament

L'educació lenta no és un nou paradigma educatiu, ni una proposta ambigua i de pedagogia tova, ni reivindica el *laissez faire* en educació. És una proposta d'intervenció i de compromís vers el fi últim de l'educació i, a la vegada, un toc d'alerta sobre els problemes que tenim i una proposta per a retrobar un camp de reflexió i acció conjunta que ens permeti abordar-los amb més consciència. ■